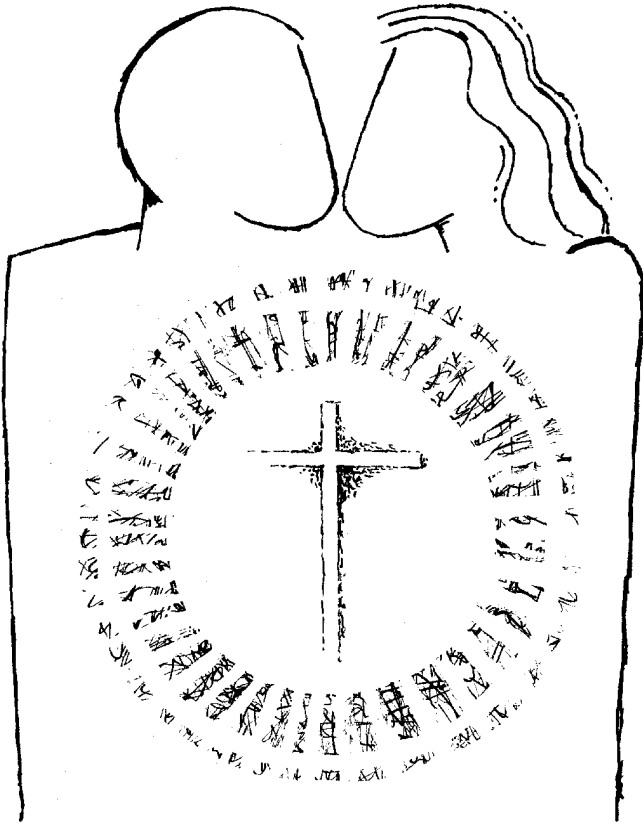

Norbert Baumert SJ

Margareta Gruberová OSF

LÁSKA U SV. PAVLA

Muž a žena v těle Kristově

Německé vysílání Radia Vatikán

(Radioakademie)

AUTOŘI

P. Norbert Baumert,

narozen r. 1932, jezuita a profesor novozákonní teologie na Philosophisch-Theologischen Hochschule St. Georgen ve Frankfurtu nad Mohanem.

Další Baumertovy články viz Literatura a „virtuální čítárna“:

<http://www.st-georgen.uni-frankfurt.de/leseraum/index.html>

S. Margareta Gruber,

narozena r. 1961, františkánka z kláštera Sießen/Saulgau, doktorantka u P. Baumerta.

Německý originál:

Norbert Baumert, Margareta Gruber

Paulus und die Liebe - Zur Beziehung der Geschlechter

Johannes-Verlag, Leutesdorf v r. 1993

ISBN 3-7794-1275-6

S laskavým schválením autorů přeložil Petr Hruška.

Text rozhovoru byl vyslán v lednu r. 1993 Radiem Vatikán.

Pro tištěné vydání byl autory doplněn o přílohu s biblickými texty.

Pro vnitřní potřebu vydává

Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském,

Kolejní 4, 160 00 Praha 6, tel. 220 181 754, ps@vira.cz

PRAHA 1994

OBSAH

Obsah.....	3
Předmluva.....	4
I. Kristus a Maria - pravzor vztahu mezi mužem a ženou.....	7
II. Pavel - nepřítel manželství?.....	12
III. Život bez manželství - „lepší“ nebo lehčí?.....	18
IV. Musí žena v církvi mlčet?.....	25
Textová příloha.....	32
Příloha A) 1 K 6,12-20: Vykoupená sexualita.....	33
Příloha B) 1 K 7,1-40: K otázkám o zdrženlivosti.....	35
Příloha C) 1 K 11,3-16: Závoj jako znamení podřízenosti?.....	42
Příloha D) 1 K 14,33b-36: Žena ať mlčí - kde?.....	44
Příloha E) 1 Tm 2,8 - 3,1a: Vykoupení skrze narození Mesiáše. . .	45
LITERATURA.....	46

PŘEDMLUVA

Proč se podle svatého Pavla musí žena modlit se „zahalenou hlavou“? Jak to, že muž je „Božím obrazem a odleskem Boží slávy“, žena však pouhým „odleskem slávy mužovy“? Proč a v jakém smyslu jsou ženy „spaseny rozením dětí“? Copak nejsou spaseny Kristovou smrtí a zmrtvýchvstáním?! Co si máme myslet o tom, že Pavel prohlašuje: „Pro muže je lépe, když žije bez ženy“, ale hned dodává: „Abyste se však uvarovali smilstva, ať každý má svou ženu“? Copak je manželství dobré jenom k tomu, abychom se vyhnuli hříchu, když už nedovedeme ovládat své žádosti?! A co ty jeho další známé nepochopitelné výroky: „Přál bych si, aby všichni lidé byli svobodní jako já“, „ženatý se chce zalíbit ženě a je rozpolcen“ či: „Kdo se ožení, jedná dobře, kdo se neožení, jedná lépe“?! Copak život v manželství je podle Pavla určen pouze pro nějaké křesťany druhé třídy, zatímco „celým, nerozděleným srdcem“ mohou Krista následovat pouze ti, co žijí ve „stavu dokonalosti“, v celibátě? A konečně - jak je to s tím, že „žena v církvi musí mlčet“, být poslušná a „zcela se podřizovat mužům“? Nebyl ten Pavel nějakým zatrpklým starým mládencem, jenž se nikdy nevyrovnal se svojí vlastní sexualitou a takto to potom dával najevo i ve svých listech?

Toto všechno jsou otázky, kterými se ve svých odborných exegetických a teologických studiích již po mnoho let zabývá P. Norbert Baumert, jeden s uznávaných světových odborníků na listy apoštola Pavla. Čteme-li některé z jeho shrnujících statí, vystoupí nám před očima najednou zcela jiný Pavel. Citlivý duchovní pastýř odvažující své rady na vážkách, aby nikoho neuvedl do nějaké nezdravé závislosti a tlaku, muž plný lásky odvažující se ve svých dopisech vztah ke Kristu a obci přirovnávat nejen k mateřskému vztahu, ale i k snoubenecké lásce a manželskému setkání, muž s plně rozvinutými city proniknutými Duchem, spatřující v tělesných projevech manželské lásky znamení toho nejcennějšího, co člověk má - schopnosti milovat, a v neposlední řadě muž církve plně se podřizující rozhodnutí celého společenství ztělesněného v jeho

zástupcích, ale zároveň jasně a nekompromisně zastávající svobodu od čehokoliv, co není Kristus.

Zabýváme-li se však výše zmíněnými otázkami v dnešní církvi, nevzniká zde při tom jakási často velmi podivná atmosféra, kdy jsou lidé buď rozdělení na vášnivé zastánce a vášnivé odpůrce, nebo je naopak vážným proviněním jenom se o takových tématech zmínit? Hlavně mladí lidé, kteří hledají svoji cestu životem, se tím často cítí být dezorientovaní a zmatení. Na jedné straně se např. cítí být povinováni jít tou „lepší“ cestou celibátu a často se pak o to pokoušejí s hrdinským nasazením, aniž by však k tomu byli Bohem voláni, na druhé straně se také často bojí svůj život zcela vložit do Božích rukou a žít naplno pro Krista, protože to by pak přeci znamenalo zřít se manželství (jež tomuto plnému odevzdání se Kristu podle Pavla - a mnohých jiných v církvi - překáží!). Nebo co si má myslet taková lektorka, jestliže čte při liturgii nebo biblické hodině onu pasáž, kde Pavel nedovoluje ženě v církvi mluvit? Jestliže se však tyto otázky řeší emotivně nebo neřeší vůbec, nejsme ani v jednom případě schopni naslouchat, co „*Duch říká církvím*“ právě v dnešní době!

Předpokladem každého procesu rozlišování (ať už jde o jednotlivce, společenství či církev jako celek), je totiž ona ignaciánská „*indiference*“ - nelpění na vyjetých kolejích a lidských představách a otevřenost pro *Boží* řešení. A východiskem takového procesu rozlišování je Boží slovo ve svém původním vlastním smyslu zasazené do naslouchajícího společenství církve. Například vzhledem k otázce celibátu to autor konkretizuje takto: „*Aby byla nalezena cesta, po které nás Bůh dnes chce vést, musí církev intenzivně prosit o vedení Duchem svatým. Taková prosba je však opravdová pouze tehdy, jestliže předem nevyklučuje otevřenost pro nové cesty. Čím jasněji bude v této oblasti uskutečňována duchovní svoboda, o to jednoznačněji se pak život bez manželství žítý v církvi může stát znamením onoho základního postoje, jenž má být vlastní všem křesťanům: totiž nejprve a zcela patřit Kristu.*“ A podobně to platí pro všechny ostatní oblasti života církve. Exegetická práce P. Baumerta je jistě jedním z krůčků k této naslouchající (= poslušné) svobodě.

Pustíme-li se tedy do čtení této útlé knížečky, nebudeme litovat. Máme zde před sebou jakési stručné shrnutí nejdůležitějších výsledků zmíněné exegetické práce, a to formou rozhovoru otce Norberta Baumerta, SJ (P. B.) se sestrou Margaretou Gruber, OSF (S. M.), jenž byl vysílán v lednu 1993 vatikánským rozhlasem. Nikdo se tedy nemusí obávat nějaké nesrozumitelné teologické řeči. Naopak! Každý, kdo má jen trochu chuť při čtení zalistovat svojí biblí, je zván, aby se k tomuto rozhovoru připojil. Ti, kteří se pak navíc nechají vloženými odkazy pozvat k občasnému nahlédnutí do připojené *textové přílohy*, budou jistě překvapeni, jak se třeba jen malou změnou úhlu pohledu dotyčný text najednou stane živým a srozumitelným.

Texty obsažené v této příloze jsou převodem pracovního překladu od P. Norberta Baumerta, který je jakýmsi závěrem a zároveň dalším východiskem jeho exegetických úvah. Pro odborníky bude jistě zajímavé se z autorových studií zmíněných v seznamu literatury dopátrat, jak vlastně k těmto často tak překvapivým výsledkům dospěl. Avšak i samotné takto nově přeložené (a v závorkách vysvětlované) texty jsou při troše námahy dobře srozumitelné a srovnáním s našimi běžnými překlady mohou pozornému čtenáři napovědět mnohé.

Zájemci o hlubší duchovní pohled na vztah manželství a celibátu zasazený do celku úvah o křesťanském povolání pak mohou sáhnout po sborníku textů *Povolání a věrnost*, který společně se stejnojmenným seminářem vydalo Pastorační středisko Praha. Zde také najdou praktické rady, jak lze s takto nově objeveným biblickým textem strávit plodné chvíle modlitby a rozjímání a nově se vydat na vlastní, osobní cestu lásky.

Petr Hruška

I. KRISTUS A MARIA - PRAVZOR VZTAHU MEZI MUŽEM A ŽENOU

S. M.:

Nedávno jsem se několika františkánským bratřím zmínila, že připravuji doktorskou práci o Pavlovi. Musela jsem vypadat velmi nadšeně, protože jeden mladý bratr mě velmi udiveně přerušil a zeptal se mě: „A všechny ty nesympatické poznámky o ženách - ty tě při tom nerozčilují?“ Tuto námitku slyším velmi často, obzvláště od žen, a musím se přiznat, že dříve jsem Pavla v tomto bodě také zcela nebrala. Případalo mi to, mírně řečeno, škoda, že Pavel o ženách napsal věci, které vztah muže a ženy v církvi dodnes zatěžují.

Nejsou jeho formulace původem křesťanského nepřátelství k tělu, podceňování manželství a některých dnešní době přece zcela nepřiměřených názorů, jako třeba že žena má ve společenství mlčet? A pak především to podřízení ženy muži! Kolik bezpráví tím bylo biblicky, a přitom přeci zcela proti evangeliu, ospravedlňováno. Dokonce taková žena jako Terezie z Avily si nad tím hořce postěžovala. Proto mám radost, otče Norberte, že jste Vašimi exegetickými studii alespoň z vědecké strany jasně ukázal, že takovéto věci nelze odvozovat od Pavla, nýbrž že mnohé posuny, které v našem porozumění během staletí nastaly, byly způsobeny četnými neporozuměními řeckému textu a jeho různými dobou podmíněnými interpretacemi.

P. B.:

Ano, abych tato nedorozumění mohl osvětlit, pustil jsem se již před lety do zkoumání pavlovských textů vztahujících se k tématu muž a žena. Nakonec z toho vznikly tři silné knihy (viz seznam literatury). Dvě se zabývají vědeckými odůvodněními a základy, třetí z nich - *Frau und Mann bei Paulus* - nabízí celkový přehled tématu včetně teologických perspektiv. Myslíte, že se nám podaří ve čtyř krátkých vysláních přiblížit posluchačům alespoň některé z těchto výsledků?

S. M.:

Pokusme se o to. Zkusím vás trochu provokovat: V ekumenickém překladu čteme v 1 K 11,5: „Každá žena, která se modlí nebo

prorocky mluví s nezahalenou hlavou, zneuctívá toho, kdo je jí hlavou; je to jedno a totéž, jako kdyby byla ostříhaná.“ To je přeci urážka! A verš 7 zní: „Muž si nemá zahalovat hlavu, protože je obrazem a odleskem slávy Boží, kdežto žena je odleskem slávy mužovy.“ Tedy přece! Vždyť asi proto i u nás muži v kostele smekají, a ženy ne. Co je mi na tom však divné, že dříve museli židovští kněží v chrámě na hlavě nosit kněžskou čelenku a židovští muži si dodnes, když jdou do synagogy, nasazují kipu (jarmulku). Pak by se tedy vývoj u nás mezitím ubíral přesně naopak. Ale jak to, že biskup nosí mitru, když si přeci muž nemá hlavu zahalovat?

P. B.:

To je skutečně zarážející. Avšak onen příslušný řecký výraz (viz příloha C) neznamená zahalovat si vlasy, nýbrž zahalovat si *hlavu*, totiž *svými vlasy*. Problém byl v tom, že některé ženy, když se při bohoslužbě nahlas modlily (byla to snad modlitba v jazycích nebo nějaké prorocství), příležitostně při tom rozpustily svůj účes, aby tak dramaticky zdůraznily svůj příspěvek. Něco podobného je známo o pohanských prorokyních a prorocích.

S. M.:

To pak pravděpodobně rozčilovalo ty ostatní, kteří to pocíťovali jako neestetické a nepřiměřené.

P. B.:

Právě to je ono. Ve verši 4 je mimochodem vytýkáno i muži, když se při modlitbě „zabývá svojí hlavou“ (ať už má hodně nebo málo vlasů), a ve verši 10 čteme, že žena „je povinna mít v moci (ovládat, udržovat v pořádku) svou hlavu z úcty k andělům“, kteří zde ukazují na Boží přítomnost. Pak však Pavel říká, že vlasy jsou od přírody každému dány jako pokrývka, tedy jako tepelná ochrana, takže ani muž ani žena z toho nemají dělat nějakou prestižní otázku. Takto se tedy oběma dostane dvojité výtky. O závoji při bohoslužbě zde však vůbec není řeč.

S. M.:

Pak zde tedy jde především o jeden zcela konkrétní problém při bohoslužbách v Korintě, který zde Pavel vpravdě dramaticky a jeho vlastním impulzivním způsobem řeší. Přesto mi jeho odůvodnění připadá zcela zásadní a je velmi pobuřující: „Žena je odleskem slávy mužovy“! Není snad Božím obrazem stejně jako muž? Bůh přece „stvořil člověka, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je stvořil“ (Gn 1,27). Tak přeci oba stojí rovnocenně vedle sebe. Jak může potom Pavel říci, že muž je hlavou? Z toho přeci bezprostředně vyplývá požadavek podřízenosti!

P. B.:

Jenom pomalu! *My* samozřejmě myslíme hned na „hlavu“ ve smyslu toho nejvyššího, šéfa, a s tím je hned spojena asociace něčeho nižšího, podřízeného. Avšak v řečtině je „pramen“ nazýván „hlavou řeky“ (tj. počátkem, původem řeky). Podobně tedy i helénističtí Židé, jestliže slyší dvojici „hlava“ - „záře“ („lesk“, ne „od-lesk“), myslí spíše na vztah mezi počátkem a rozvinutím. Jako byla Eva vytvořena z Adamova boku, tak je pro židovského rabína Pavla muž původem a žena rozvinutím, muž východiskem a žena vrcholem, jakoby ozdobou, okrasou lidstva. Pak tento model „hlava - záře“ snad není už tak nesympatický.

S. M.:

To uznávám. Na druhé straně však Pavel tento model „hlava - záře“ opakuje v listě Efezanům a odůvodňuje tím, že se mají ženy ve všem podřizovat mužům (srov. Ef 5,24). Tato nerovnost zůstává, i když muži své ženy mají milovat.

P. B.:

Zde musíme rozlišovat. Pavel ono patriarchálně strukturované domovní společenství své doby nezpochybňuje, avšak ani jej nějak teologicky neospravedlňuje. Jde mu o to, jak má křesťan ve stávajícím společenském řádu žít své křesťanství, své spojení s Kristem. Jestliže křesťanští manželé vidí v partnerovi Krista, nemohou svoji fyzickou nebo osobnostní převahu ani své

společenské výhody zneužívat k tomu, aby toho druhého nějak utlačovali nebo znevýhodňovali. A jestliže budou tuto lásku žít důsledně, jednoho dne přijdou obecně na to, že svůj vztah k sobě navzájem musí i právně regulovat nějak jinak.

Pozn. překl.: Pavel ve svém (podle P. Baumerta autentickém) listě Efezanům zvěštuje Krista jako hlavu celého lidstva („*ekklesia*“ je zde ve smyslu „shromáždění“ = „lidstvo“), které je jeho tělem. Otvíráním se Duchu (5,19: „*nechte se naplnit Duchem*“) si má lidstvo tuto skutečnost postupně uvědomit a začít z ní plně žít. To je dále konkretizováno na příkladu manželství a rodiny. V 5,21 (*vzájemná* podřízenost) není v řečtině imperativ, ale (stejně jako v předchozích verších) participium, které vyjadřuje důsledky a ovoce oné „naplněnosti Duchem“. Ani zmínka o podřízenosti žen mužům tedy není příkazem, ale konstatováním stavu (ono „mají být“, jak uvádí ekumenický překlad ve v. 24, v řečtině prostě není).

S. M.:

Jestliže sledujeme dějiny, vidíme ovšem, že to je velmi pomalý proces.

P. B.:

Že to tak dlouho trvalo (a stále ještě trvá), než se na tzv. „křesťanském západě“ probudil smysl pro právní rovnoprávnost ženy, jistě souvisí s obtížností tak hluboko zasahujícího vývoje; avšak jsou to zároveň i dějiny hříchu, také hříchu křesťanů, kteří se neprávem odvolávali na Ef 5, jakoby tam Pavel řekl, že muž má stát výše než žena. To, že muž nad ženou „bude vládnout“ (ne: „má vládnout“), je v Gn 3,16 důsledkem hříchu, a ne Božím svatým řádem!

S. M.:

Pak však Bůh potřebuje mít se svým lidstvem velikou trpělivost. Skutečnost, že vztah mezi jím a lidmi, mezi lidmi navzájem a obzvlášť mezi mužem a ženou je hluboce narušen, je opravdu naší každodenní zkušeností, kterou i já znovu a znovu dělám. Nenačrtává zde Pavel nějaké perspektivy vykoupení?

P. B.:

Ano - ale jinak, než jsme to snad my očekávali. Podívejte se ještě jednou na 1 K 11, verše 11 a 12 (viz opět příloha C).

S. M.:

V řeckém původním textu stojí: „Ani žena bez muže, ani muž bez ženy v Pánu; neboť jako žena z muže, tak i muž **skrze** ženu.“ Jak je tomu třeba rozumět? Kdyby zde Pavel chtěl pouze vyzdvihnout tu samozřejmou věc, že se všichni muži (po Adamovi) vždy rodí z nějaké ženy, pak mi není jasné, proč pak tak slavnostně připojuje, že to tak je „**v Pánu**“, tedy „od nynějška“. Není tím snad míněn řád vykoupení?

P. B.:

Ano, Pavel - jakoby k doplnění - připojuje, že „v Pánu“, tedy v těle Kristově, v církvi, jsou muž a žena závislí na sobě navzájem. A objasňuje to na vztahu původních párů, jež zde jsou chápány typologicky. Verš 12 je tedy třeba číst: „*Neboť jako žena, Eva, z muže, Adama, tak také muž, Kristus, skrze ženu, Marii.*“ Tím je zde zmíněn přesně ten korektiv, který Kristus skrze vykoupení vnesl do vztahu mezi mužem a ženou. Kristus neuzdravuje narušený vztah mezi pohlavími tím, že ho násilím napravuje nebo ruší, nýbrž tím, že on sám do něj vstupuje. Protože podle Gn 3 je panování muže nad ženou následkem hříchu, Kristus nás z toho vykupuje tím, že se jako muž sklání pod ženu a je „*narozen z ženy*“ (Ga 4,4). Tím je nyní, v řádu spásy, tou první žena, i když v řádu stvoření zůstává muž původem (počátkem, „hlavou“). „*Obojí* (tj. oba tyto vztahy) *však je z Boha*“, říká Pavel na závěr.

S. M.:

To je velmi obtížná myšlenka, kterou si člověk musí nejprve trochu prorozjímat. Já žasnu nad Božími cestami: Hříšné panování muže nad ženou je zrušeno a zevnitř překonáno skrze dobrovolné narození Božího Syna z ženy Marie. Bůh sám ve skrytosti dělá ten první krok a vrhá se doprostřed tohoto porušeného vztahu. A přece jedno je jasné: Tato odpověď se nehodí pro velkolepé společenské programy,

nýbrž je především Boží výzvou a otázkou mé osobní svobodě, z jakého úhlu pohledu chci chápat vztah mezi pohlavími a jakými měřítky chci nechat určovat své jednání.

P. B.:

Tento pohled na roli ženy v události vykoupení najdeme ještě jednou v 1 Tm 2,15. Tento verš neznamená, že ženy mají svoji *duši* zachránit *jako matky (skrze rození dětí)*, nýbrž: Ona žena, totiž *Eva*, bude spasena, tedy zakusí celostnou spásu a uzdravení vztahů, „*skrze narození dítěte*“ (viz příloha E), to znamená skrze narození Mesiáše z ženy Marie (srov. Gn 3,15). Podle toho je to tedy žena, kdo přináší spásu do světa - i dnes!

II. PAVEL - NEPŘÍTEL MANŽELSTVÍ?

P. B.:

„*Na počátku to tak nebylo*“, odpovídá Ježíš na otázku, proč Mojžíš klade mužům za povinnost vystavit ženě při rozvodu rozlukový list. Skutečnost, že v evangeliích se o manželství mluví pouze ve vztahu k otázce o rozvodu, může být pocíťována bolestně, ale tato otázka odkrývá „*tvrdost srdce*“ mužů (srov. Mt 19,8). Ježíš pokládá prst na ránu, aby jí po jejím odhalení mohl uzdravit. Od pádu do hříchu lidé přesouvají vinu jeden na druhého; muž na ženu, žena na hada a oba společně nakonec na Boha. Jejich vzájemné společenství je narušeno, protože vypověděli společenství s Bohem. Nyní se tedy muž pokouší nad ženou vládnout a žena se pokouší muže dirigovat. Nakonec zruší své manželství a rozejdou se.

S. M.:

Není tato negativní zkušenost lidstva příčinou onoho podivného postoje apoštola Pavla k manželství - alespoň podle toho, jak je běžně chápán? Mám před sebou sedmou kapitolu prvního listu Korintským, kde ve verši 7 čteme: „Přál bych si, aby všichni lidé byli (svobodní) jako já“, a ve verši 1: „Je pro muže lépe, když žije bez ženy (když se jí nedotýká).“ Ovšem pak k tomu Pavel dodává: „Abyste se však uvarovali smilstva, ať každý má svou ženu.“ Tedy:

Pavel by vlastně byl raději, kdyby se neženil či nevdával nikdo; na druhé straně by se však měl oženit či vdát *každý* - v tom je přeci rozpor! A důvod vstoupit do manželství by podle toho byl - vyhnout se hříchu. Takto to přeci Pavel nemohl myslet.

P. B.:

Ne, ovšemže ne. Pavel zde odpovídá na konkrétní otázky. Jestliže máte z cizí korespondence před sebou pouze jednu stranu a nevíte, na co se ten druhý ptal a jakou společnou zkušenost mají ti dva za sebou, můžete při hledání smyslu onoho dopisu velmi dobře šlápnout vedle. V našem případě Pavel asi reaguje na otázku lidí žijících v manželství, z nichž jeden partner po svém obrácení zakusil novou, mocnou lásku ke Kristu, která v něm probudila přání žít zdrženlivě (srov. přílohu B - rekonstrukce dopisu).

Pavel svoji odpověď (viz příloha B - Pavlova odpověď) začíná zmínkou o tom, že muž všeobecně ctí, jestliže se (veden ohleduplností vůči své ženě) příležitostně chová zdrženlivě. Avšak duchovně motivovaná zdrženlivost by se měla uskutečňovat pouze ve vzájemném souladu, jak čteme v řečtině - „v symfonii“. Pak může takovéto společné rozhodnutí (z lásky ke Kristu se příležitostně zřici vzájemného styku) oba partnery dokonce vést do hlubšího vzájemného společenství. A tato zdrženlivost je pak (podobně jako půst) pomocí k tomu, aby přirozená žádost byla duchovně integrována, a tak se zcela mohla stát tím, k čemu je v Božím obrazu určena a nasměrována: konkretizací a ztělesněním společenství dvou lidí v Kristu.

S. M.:

Porozuměla jsem tomu tedy tak, že Pavel zde chce právě manželům, kteří nenesí silným duchovním impulsem zanedbávají svého partnera, připomenout, že svému partnerovi přece před Bohem slíbili manželské společenství. Pak tedy nejde o to, že by se všichni lidé měli vdát či oženit, protože by jinak nezvládli svoji sexualitu (to by byl značně pokřivený pohled na manželství), nýbrž Pavel zde odpovídá lidem, kteří by chtěli ve svém stávajícím manželství žít zdrženlivě. Poukaz na nebezpečí hříchu pak tedy není důvodem k

uzavření manželství, nýbrž jakoby Pavel těmto „zbožným“ mužům a ženám říkal: ‘Uvědom si, že jako člověk žijící v manželství nebudeš moci tuto zdrženlivost bez nesnáží vydržet delší dobu. Takováto zdrženlivost by tvé manželství spíše zatěžovala a podle okolností třeba dokonce vedla i k tomu, že se ty nebo tvůj partner začnete ohlížet po někom jiném.’ A v tom můžeme již velmi dobře vidět životu velmi blízkou a nám srozumitelnou radu citlivého pastýře.

P. B.:

Větou: „*Sluší to muži, když se ke své ženě (někdy) nepřibližuje*“ Pavel tedy nechce říci: ‘Nejlépe by bylo, kdyby se muži a ženy vůbec pohlavně nestýkali’, nýbrž vede čtenáře asi tímto směrem: Jestliže mají manželé společně před Bohem přání zřici se někdy pohlavního styku, může to být příležitostně dobré, pokud se to neděje ze strachu nebo v nějakém křečovitém postoji odmítání, nýbrž s vědomím, že oba patří Bohu. Avšak pak se spolu opět mají stýkat.

S. M.:

Proč ale pak Pavel mluví o manželské povinnosti (srov. 1 K 7,3)? Manželský akt přeci Pavel nechápe jako nějakou obtížnou povinnost, nýbrž jako centrální výraz manželského společenství, kterému Pavel chce, jak jsme viděli, dát náležitě ocenění a chce jej chránit. Přesto mi to slovo o dispozičním právu, jež má partner nad tělem toho druhého, zní velmi rigorózně.

P. B.:

To neznamena, že v manželství by žena měla být vydána na pospas každému mužovu požadavku nebo naopak. Manželský akt se totiž musí dít v určité přiměřené atmosféře osobní lásky. Věřící není povinen nechat se v manželství partnerem zneužívat nebo pokořovat. Naopak má povinnost podle možností čemukoli podobnému zabránit. Neboť manželské setkání se musí dít „v Pánu“, což pro Pavla znamená totéž co „v Duchu svatém“. Pouze on může sexualitu vykoupit a její projevy osvobodit od egoistické žádostivosti k uctivé lásce.

S. M.:

Tuto Duchem svatým proniknutou lidskou lásku u Pavla najdeme i na jiných místech a Pavel se nám v jejím světle najednou ukáže jako velmi citlivý a láskyschopný muž. V listu Filipským 1,8 po své obci touží „*srdečnou láskou Kristovou*“. I jinde ukazuje svoji silnou, afektivní náklonnost ke svým bratřím a sestrám, takže (jak vyplývá z Vašich překladů) mluví o „*porodních bolestech*“, které snáší pro svoji obec - „*pro své (tělesné) děti*“ a chce „*změnit svůj hlas*“, tj. chce se svojí obcí mluvit jako matka, jež se sklání nad kočárkem a dětsky žvatlá se svým děťátkem (Ga 4,19.20). Na jiném místě se chce stát „*maličkým*“ a přirovnává se ke „*kojící matce*“, která „*na svém srdci laská své vlastní děti*“ (1 Te 2,7n). - Pavel jako matka! Jeho vztah k mužům i ženám v jeho obcích musel podle toho být velmi srdečný a Pavel mohl být jakýkoli, jenom ne nepřátelský vůči tělu a prudérní.

P. B.:

Ano, a i kdyby na počátku takovýmto byl, pak jej intenzivní zkušenost Boží lásky na vlastním těle tak hluboce proměnila a pronikla, že nyní může všechny mezilidské vztahy používat jako obraz oné srdečné lásky, kterou Duch Boží působí mezi lidmi a skrze kterou z ohromně různorodých lidí tvoří právě ono nové, vzájemnou láskou a úctou proniknuté společenství, církve. A tak neudivuje, že nyní Pavel na lásku mezi Kristem a člověkem aplikuje také obraz manželského svazku mezi Bohem a lidem Izrael, který používali proroci (srov. Ř 7,4: „*...abyste se manželsky oddali někomu jinému, tomu, který vstal z mrtvých...*“ a 2 K 11,2: „*...snoubenecky jsem se s vámi spojil, abych vás jako jedinému muži čistou pannu do manželství předal a neustále předával Kristu*). Ano, Pavel je člověkem se silně rozvinutými city, které jsou všechny formovány Kristovou láskou. A tak při všech sexuálních zkušenostech a pokušeních poukazuje jakožto na nejdůležitější pomoc na to, že „*tělo patří Pánu a Pán tělu*“ (srov. 1 K 6,13; příloha A).

S. M.:

To je ovšem odvážné a jasné slovo!

P. B.:

Pavel to odůvodňuje tím, že my přeci jsme údy těla vzkříšeného Krista! „*Smím nyní údy Kristovy svévolně uchopit a učinit z nich údy nevěstky?*“ ptá se (1 K 6,15). Není nedůležité, jak zacházím se znamením lásky. Jestliže si sex oddělím od celostné vazby na svého partnera, pak to narušuje můj vztah ke Kristu, k ostatním údům Kristova těla, ke mně samotnému a obzvlášť k tomu člověku, kterému se vydávám, aniž bych se mu skutečně zcela daroval. Neboť pak přeci člověk tomu druhému nedává skutečně sám sebe, nýbrž pouhý okamžik, gesto, pocit - nebo to snad není vůbec žádným znamením lásky, nýbrž projevem mé touhy vlastnit a užít si?

S. M.:

V těchto Pavlových varováních tedy slyším hlas duchovního pastýře. Nevaruje před sexuální nezřízeností, protože by snad sexualita byla něčím špatným, nýbrž právě protože je něčím drahocenným, protože je znamením a symbolem toho největšího v člověku: jeho schopnosti milovat.

Pozn. překl.: Ani v 1 K 12 nemluví Pavel podle P. Baumerta o „neslušných“, ale o „*stydlivých*“ údech (tj. těch, které ze své vlastní podstaty a ze svého obdarování jsou spíše určeny k tomu, aby byly v pozadí a aby byly zvlášť chráněny): „...*tak i ty stydlivé* (ostýchavé údy) na nás (jsou nutné, neboť:) - *ty mají větší stud* (takže se zakrývají a chrání)“ (1 K 12,23). Ani zde tedy nemůžeme Pavlovi přičítat nějaké pohrdání sexuální dimenzí člověka. Spíše zde naopak znovu vidíme jeho svobodu v užívání obrazů vzatých ze vztahů mezi pohlavími, jež chápe jako dobré, i když velmi citlivé a vyžadující zvláštní ochrany a diskrétnosti.

Proto je pro Pavla tak důležitá i manželská láska: Výlučný svazek dvou lidí, manželství, je Bohem stvořeno jako prostor, ve kterém se má rozvíjet stvořitelská síla této lásky. A přece při tom neustále narážíme na potřebu vykoupení a lidskou bezmocnost, obzvlášť v oblasti sexuality. Co pak, když nějaké manželství ztroskotá? Pavel jakožto duchovní pastýř přeci znal i tuto lidskou nouzi. Někdy mám dojem, jako by byl otevřenější než Ježíšova slova v evangeliu.

P. B.:

Pokud jde o rozvod, je zde Ježíšovo slovo jasné: Nerozlučuj! (srov. Mk 10,9; Mt 19,6). My si však musíme uvědomit, že tento

požadavek je ve své absolutnosti určen pro věřící. Již na příkladu otázek o manželství v Korintě jsme přeci viděli, že intenzivní vztah ke Kristu proniká celým člověkem a že jej právě v hluboce osobní oblasti jeho pohlavnosti očišťuje a proměňuje. Tato vazba na Krista je předpokladem obšťastňující sexuality a také šťastného křesťanského manželství. Přesto však může nějaké manželství ztroskotat. Co k tomu říká evangelium?

Existují dobré důvody pro to, abychom odpovídající místa chápali tak, že ten, kdo ve svém svědomí nemá žádnou vinu na rozvodu, se smí znovu oženit či provdat.

Pozn. překl.: Řecký výraz „*apolelymené*“ v Lk 16,18 a Mt 5,32 podle P. Baumerta neznamená, jak se běžně překládá, „propuštěná“, ale „*odlučivší se*“. Nové manželství se tedy nejen podle Pavla v 1 K 7,10n, srov. v. 12-16, příloha B, ale i podle těchto evangelijních textů zapovídá pouze tomu, kdo z původního manželství aktivně odchází, „*rozbíjí*“ ho. Nevinně osamocený partner tedy není na základě těchto biblických textů vázán.

Církevní disciplína východní církve tento bod také řeší jinak než naše západní tradice. Naše církve již velmi dlouho zápasí o teologické a pastorační řešení této naléhavé otázky. Exegetické výsledky musejí být vneseny do rozhovorů s teology a biskupy a musejí být prověřovány ve světle důsledků pro církevní praxi.

S. M.:

Ještě se vrátím k takzvanému pavlovskému privilegii („*privilegium paulinum*“; 1 K 7,12-16; příloha B): Skutečnost, že manželství křesťana s nepokřtěným je rozlučitelné, je přeci - podle Vašich výsledků - Pavlem předpokládána jakožto všeobecná právní praxe v prvotní církvi a není tedy nějakou výjimkou, kterou by Pavel dovoloval z příkázání Páně. Pavlovou „*radou*“ však je, aby takovíto manželé podle možností dále setrvali v manželství. Takto chce Pavel opět chránit stávající manželství.

P. B.:

Ano, a tato rada, zůstat v manželství s nepokřtěným a neposílat jej pryč, ačkoli by to člověk mohl udělat, je vlastně oním „*privilegiem*“, jež zde Pavel dává: privilegiem lásky. - Jak to však jde dohromady s

onou na začátku citovanou větou „Přál bych si, aby všichni lidé byli (svobodní) jako já“, to musíme nechat na příště.

III. ŽIVOT BEZ MANŽELSTVÍ - „LEPŠÍ“ NEBO LEHČÍ?

S. M.:

Na konci našeho posledního rozhovoru o manželství v pohledu apoštola Pavla jsme nechali otevřenou jednu otázku. V 1 K 7,7 čtete: „Přál bych si, aby všichni lidé byli (svobodní) jako já.“ Tato věta člověka vysloveně rozčiluje. Jak může tento muž prostě vyjít od sebe a svůj způsob života přenášet na všechny ostatní?! A tato věta se dotýká i mě osobně, protože někteří se mnou jakožto s řeholní sestrou jednájí, jako bych byla nějaká lepší křesťanka; a někteří tento postoj podsouvají i mně samotné. Ale ani jedno ani druhé prostě není pravda! A sám Pavel přeci říká, že Bůh každému člověku dává jemu vlastní dar milosti, a tudíž také mnohým křesťanům dává duchovní povolání k manželství. Avšak názor o nerovnosti mezi manželstvím a celibátem je v nás všech hluboko zakořeněn a nakonec má svůj počátek opět u Pavla. Nespočívá právě v tom, otče Norberte, jeden z hlavních důvodů, proč k němu mají mnozí křesťané zablokovaný přístup? Jak může napsat: „Přál bych si, aby všichni lidé byli svobodní jako já“?

P. B.:

Toto je skutečně věta, nad kterou jsem se vždy pozastavoval. K mému vlastnímu překvapení jsem však v jedné dlouhé jazykové analýze mohl ukázat, že ji vlastně musíme překládat takto: „Vždyť já proti tomu nic nemám, aby všichni lidé byli jako já“ (srov. příloha B). Přitom je stejně jako v celém listu i zde rozhodující konkrétní *otázka*, na kterou Pavel reaguje. Někteří svobodní se jej totiž museli ptát: ‘Pavle, nemůžeme i my žít tak, jak žiješ ty?’ A jeho odpověď: ‘Pro mě za mě můžete, já s tím jsem srozuměn (čárka!), avšak nesmíte *imitovat mě*, nýbrž musíte se ptát *Boha*, co *on* vám dal jako povolání: jednomu charisma manželství, jinému charisma celibátu’ (srov. 1 K 7,7; příloha B). A v dalších verších pak ještě jednou zdůrazňuje, že celibát má člověk volit pouze tehdy, jestliže po této

cestě může jít ve svobodě a bez křečovitosti. Jinak je „vhodnější“ žít v manželství.

S. M.:

Pavel tedy chce obě povolání jaksi „relativizovat“, to znamená vidět je ve vztahu ke Kristu: jakožto životní forma není ani jedno ani druhé samo o sobě spásou! Tím nejpřednějším je vždy vztah ke Kristu a konkrétní Boží volání, které pro každého vypadá jinak (srov. 1 K 7,17-24; příloha B).

Pozn. překl.: Srov. též Ga 3,28 v překladu P. Baumerta: „...*nemá význam* ‘Žid’ a *ne(má význam)* ‘Řek’, *nemá význam* ‘otrok’ a *ne(má význam)* ‘svobodný’, *nemá význam* ‘mužský a ženský’, vy všichni totiž jste ‘jeden’ v Kristu/Mesiáši Ježíši“. Rasové rozdíly („Žid - Řek“), podmínky života („otrok - svobodný“), rozdíly v pohlaví („muž - žena“) a podobně i jakékoli jiné životní situace a stavy nejsou ani tím, co zvýhodňuje, ani tím, co nějak brání vztahu ke Kristu (v tomto smyslu jsou „*nic*“ - 1 K 7,19.21).

P. B.:

To jde tak daleko, že Pavel tímto způsobem relativizuje dokonce i otrocký stav: I otrok je z Božího hlediska „*propuštěncem Páně*“ a proto může snášet a nést tíhu své situace. Jestliže se mu ovšem naskytne možnost stát se svobodným, má jí využít. Tak velmi realistický je Pavel.

S. M.:

To je ale v mém překladu jinak!

P. B.:

Ano, zde jde o jeden téměř zapomenutý výklad, který však já pokládám za správný (srov. 1 K 7,21n, příloha B).

Pozn. překl.: Český ekumenický překlad má toto P. Baumertem zastávané pojetí v textu, ono opačné pojetí pod čarou; německý jednotný překlad to má opačně. Český liturgický překlad je v textu otevřen oběma možnostem, v poznámkách se ovšem kloní spíše k oné verzi nabádající zůstat otrokem.

S. M.:

Vraťme se zpět k celibátu. Na konci sedmé kapitoly prvního listu Korintským se však zdá, že zde Pavel přeci jen celibát doporučuje.

Ovšem právě v této části se také Váš pracovní překlad velmi liší od běžných překladů (viz příloha B, verše 25-40) - mohli byste to vysvětlit?

P. B.:

Poslední skupinou, která Pavlovi klade otázky týkající se zdrženlivosti, jsou někteří zasnoubení. Pavel zde neoslovuje všechny zasnoubené, nýbrž pouze některé z nich, kteří potom co prožili hlubokou zkušenost s Duchem svatým, nyní v sobě cítí přání žít dál bez manželství. Pavel jim neradí, aby zrušili zasnoubení, nýbrž aby se pokusili jít cestou úplné zdrženlivosti společně. Avšak pokud jim to nejde dobře nebo pokud si to partner či partnerka přeje, pak se mají přeci jen vzít. Tehdy ještě neexistovaly žádné kláštery, a tak Pavel tuto cestu, jež byla později žita v takzvaných „josefských manželstvích“, považuje za možnou. Těmto lidem Pavel nedává „radu“ zůstat svobodní, ale pouze jim k tomu sděluje své „mínění“, za jakých předpokladů se mu zdá být život ve zdrženlivosti přiměřeným.

S. M.:

To, co mě jako řeholní sestru obzvlášť zajímá, je onen v církvi běžný způsob vyjadřování o „stavu života podle rad“ („stavu dokonalosti“), při kterém se tedy podle Vašeho výkladu nelze odvolávat na Pavla. Mezi lidmi je obvyklá představa, že všichni křesťané musejí samozřejmě zachovávat přikázání, ale někteří k tomu navíc od Boha dostanou „radu“ jít cestou chudoby, celibátu a poslušnosti; jestliže se však pak podle této „rady“ neřídí a jdou jinou cestou, není to prý žádný hřích. A přece - nemůže se člověk proti Bohu provinit i tak, že odmítne nějaké pozvání jeho lásky? A nemůže pak někdy i povolání k manželství, které je přeci právě tak charismatem, být Božím pozváním, jež nesmíme odmítnout - tedy také „radou“? Nikdo přeci není nějakým „přikázáním“ zavázán k uzavření manželství. A tak se každý křesťan musí snažit následovat to, k čemu jej Bůh zve - neboli: co mu Bůh „radí“. Avšak pak by nějaký vlastní „stav života podle rad“ neexistoval.

P. B.:

To souhlasí. Proto je také ono lidově tradované pojetí verše 38 zavádějící: 'Vstoupit do manželství je dobré, nevstoupit lepší.' Pavel zde nechce oba stavy mezi sebou vzájemně porovnávat a odvažovat jejich vlastní hodnotu, nýbrž některým zasnoubeným mužům, kteří jej žádali o radu, zde dává odpověď: 'Jestliže tvé dispozice a povolání, dispozice a povolání tvé nevěsty, právě tak jako vnější okolnosti jsou takové, že budeš žít ve velkém pokoji, jestliže se oženíš, pak jednáš správně; jestliže však vše mluví pro to, že byste mohli zůstat tak, jak jste, pak jednáš *vzhledem k sobě samému* výhodněji, „vhodněji“, protože takovýto život totiž odpovídá onomu přání žít zdrženlivě, které ti Bůh vložil do srdce. Ty to pak máš do jisté míry, totiž z hlediska tvého duchovního povolání, „*lehčí*“, zatímco ten, kdo v srdci cítil tutéž touhu, ale díky vlastním dispozicím nebo vnějším okolnostem nemohl toto přání (žít bez manželství) následovat, to má těžší. To staví celý náš běžný způsob vyjadřování na hlavu.

S. M.:

Ano, vždyť Pavel celý problém hodnotí z hlediska duchovního povolání, z hlediska toho, co Bůh působí v srdci člověka. Jestli jsem tomu tedy dobře rozuměla, souvisejí všechny ty potíže v Korintě také s tím, že fenomén života bez manželství kvůli nebeskému království byl tehdy zcela novou zkušeností. Někteří, podobně jako sám Pavel, zakusili, že na základě svého vztahu ke Kristu nalézají hluboký pokoj právě tehdy, když ve svém nejhlubším osobním vztahu žijí „pouze s Kristem samotným“. Setkání s Kristem právě člověka zasahuje na více rovinách a proniká všemi jeho dimenzemi včetně jeho pohlavnosti. Snad to má co dělat s Božím vtělením, že láska k Bohu nyní člověka proniká celostněji.

P. B.:

Ano, a to je opět základní struktura obou povolání. Jedni zakoušejí, že jejich schopnost milovat je Kristem oslovována a naplňována takovým způsobem, že nechtějí žít společně v manželství s nějakým lidským partnerem, jiní naopak, taktéž nesení a pronikáni svým

vztahem ke Kristu, cítí, jak je tento Kristus odkazuje na nějakého partnera.

S. M.:

Pak bychom ovšem museli v naší „pastoraci povolání“ klást zcela jiné priority: Dříve než postavíme jednotlivce před rozhodnutí pro nějaké „duchovní povolání“, musíme nejprve všem mladým lidem klást na srdce, že každé životní rozhodnutí, i rozhodnutí k manželství, musí vycházet od Boha.

P. B.:

Ano, Pavel by mladého člověka, který by k němu přišel s otázkou po povolání, nejprve vedl k tomu, aby svůj život v plné důvěře vložil do Božích rukou. Toto je základ k tomu, abychom pak mohli rozpoznat, na jaké cestě má ten či onen toto celostné odevzdání žít: někdo v manželství, jiný v životě bez manželství.

S. M.:

Pak mám ale otázku, jež se týká naší současné nouze ohledně života bez manželství, především ohledně celibátu kněží: Pavel klade tak velký důraz na to, že nikdo nemá své rozhodnutí pro život bez manželství uskutečňovat pod jakýmkoli tlakem. Není pak osudné, jestliže mladí muži - jistě s dobrým úmyslem - na své cestě ke kněžství sice do své výbavy „přibalí“ i celibát, avšak ve svém nitru jej vlastně nepřijmou za svůj?

P. B.:

Tuto otázku, zda se má charisma celibátu stavět jako podmínka pro kněžskou službu, si dnes musíme klást. Dopisy Nového zákona pro to neposkytují žádnou oporu. Na druhé straně není žádná pochybnost, že se obě tato povolání vzájemně velmi oplodňují. Aby byla nalezena cesta, po které nás Bůh dnes chce vést, musí církve intenzivně prosit o vedení Duchem svatým. Takováto prosba je však opravdová pouze tehdy, jestliže předem nevyklučuje otevřenost pro nové cesty. Čím jasněji bude v této oblasti uskutečňována duchovní svoboda, o to jednoznačněji se pak život bez manželství žítý v církvi

může stát znamením onoho základního postoje, jenž má být vlastní všem křesťanům: totiž nejprve a zcela patřit Kristu.

S. M.:

A tady mám opět s Pavlem problémy: Jestliže *všichni* křesťané, ať už žijící v manželství či ne, mají nejprve a zcela patřit Kristu, jak pak Pavel může říci, že ten, kdo žije v manželství, je „rozpolcen“ mezi Krista a partnera (1 K 7,33n)?

P. B.:

Tady máme zas jedno takové nedorozumění. Pavel chce říci: Zatímco zabývání se Kristem, tím naším „Jediným“, je „jednoduché“, zabývání se mnohostí světa je oproti tomu namáhavé, neboť člověk je pak rozdělen, rozptýlen, sem a tam zmítán mezi mnoha věcmi - ale ne mezi Kristem a partnerem. Každý křesťan, ať už v manželství či svobodný, se však musí zabývat oběma oblastmi, Kristem i světem, a onen rozdíl stále znovu zakouší. Abych napodobil Pavlovu řeckou slovní hříčku: ‘Pokud se člověk stará o Pána, je bez starostí, pokud se však stará (a musí se starat!) o svět, je ustaraný.’ Pak tedy lidé žijící v manželství nejsou nějakými křesťany druhé třídy, nýbrž kdokoliv někde následuje volání, které k němu od Boha přichází, je na cestě nerozděleného následování.

S. M.:

To je ovšem zkušenost, se kterou mohu plně souhlasit. Podle toho tedy není člověk žijící bez manželství „lepší“ než ten, kdo žije v manželství, nýbrž v jistém ohledu to má dokonce jak se říká „lehčí“. Ovšem - já jsem si vždy myslela, že Pavel od manželství odrazuje také proto, že bezprostředně očekává konec světa se vším tím soužením, které s sebou přinese. Myslím na 1 K 7,29: „Ti, kdo mají ženy, ať jsou, jako by je neměli“ atd.

P. B.:

Co se týče otázky očekávání blízkého příchodu Páně, jsem přesvědčen o tom, že Pavel nepočítal nějak jistě s tím, že zažije druhý Kristův příchod. Ne! My nevíme, kdy tento den přijde, ani není naší věcí to zkoumat. Na nás je, abychom vydrželi napětí, že

Pán může přijít právě dnes, a máme vědět, že se na jeho příchod nejlépe připravíme tím, že zde budeme plnit naše úkoly pro dnešek a pro zítřek.

S. M.:

Tedy očekávání blízkého příchodu Páně nemůže být ani motivem pro život bez manželství.

P. B.:

Ne, nemůže. A nikdy jím také nebylo. Pavel zde spíše mluví (viz verše 26.28-34; příloha B) o *současném* soužení plynoucím ze světa, ve kterém žijí všichni křesťané. Aby člověk odolal víru, který ze světa vychází a hrozí jej vtáhnout, dává Pavel jako pomůcku tuto radu: Žij ve všem pozemském tak, že budeš stále tím, kdo „v jistém smyslu nevlastní“. Ne: „jako bys nevlastnil“, nýbrž: „v jistém smyslu“ zachovávej ve všem určitou distanci, ničemu nepřipisuj nejvyšší hodnotu; buď si vědom toho, že ani lidská radost ani smutek a ani vztah lásky ke tvému partnerovi není tím posledním, tím nejdůležitějším. Tím Prvním i tím Posledním je Ježíš Kristus. Vždyť on má být oním třetím v manželském svazku, nebo, řekněme to lépe: tím prvním. A i v životě bez manželství je tím centrem, jež dává všemu smysl, láska ke Kristu a ne nějaká aktivita či církevní služba.

S. M.:

Myslím, že něco takového může napsat pouze ten, kdo na vlastním těle zakusil, jak jej všechny vnitřní i vnější těžkosti vždy nakonec vedly ke stále hlubšímu spojení s Kristem.

P. B.:

A tento Pavel nás zve: ‘Vlož všechno do Božích rukou, i to nejmilejší, co máš, svého manželského partnera. Nic tím neztratíš, nýbrž nalezneš dokonce ochranu ve všech souženích, která na tebe právě v této existenciální oblasti tvého osobního odevzdání se budou obzvlášť bolestivě doléhat.’

S. M.:

Zde tedy opět nasloucháme duchovní radě citlivého pastýře vycházející z jeho osobní zkušenosti. Nemluví k nám zde Pavel - moralista, nýbrž Pavel - mystik.

IV. MUSÍ ŽENA V CÍRKVI MLČET?

P. B.:

„Žena má v církvi mlčet“ (1 K 14,34). Jak je tato věta krátká, tak rozsáhlé jsou její účinky. Jak se s tím, sestro Margareto, vypořádáváte?

S. M.:

No, ve vatikánském rádiu mě stále ještě někdy pustí ke slovu! Ale teď vážně: Tato věta se skutečně dotýká bolestivého bodu. Ženská otázka je jednou z největších výzev dnešní doby a já si nemyslím (přes všechno, co se již stalo), že se nám již na ni v církvi podařilo odpovědět v duchu evangelia. K tomu jsou nutné ještě mnohé kroky. Exegetická snaha objasnit mínění apoštola Pavla v tomto bodě je jistě jedním z nich. Proto dovoluji otázku: Proč museli ženy v korintské obci mlčet?

P. B.:

Jako vždy musíme i tuto větu číst v jejím dějinném kontextu. Slovo „*ekklesia*“, které rádi překládáme jako „obec“ nebo „církev“, znamená v řečtině Pavlovy doby „*shromáždění lidu*“. Křesťané si toto slovo oblíbili a brzy jím byly označovány různé druhy shromáždění: bohoslužby slova, společná jídla, lámání chleba, dům určený k vyučování nebo poradní a rozhodovací shromáždění. I když se vše odehrávalo v jednom jediném domě a někdy bezprostředně po sobě, lidé vždy věděli, co se právě nyní děje (podobně jako i my dnes můžeme rozlišovat mezi pobožností, agapé, slavením eucharistie, katechezí a zasedáním farní rady). Všem těmto druhům shromáždění se tehdy říkalo „*ekklesia*“. Kromě toho se tak nazývala i samotná skupina lidí, které my dnes říkáme „obec“ či „společenství“. Avšak nejpřesněji toto slovo „*ekklesia*“ popisovalo ono poradní

shromáždění, neboť to nejpřesněji odpovídalo právě onomu běžnému významu „shromáždění lidu“.

S. M.:

A to také přece ukazuje na velké sebevědomí mladých křesťanů, kteří se takto chápali jako „nový lid Boží“ mezi ostatními pohanskými „národy“. K tomu mi teď napadá, že to Pavlovo nařízení, o kterém jsme mluvili v našem prvním vysílání, totiž že si ženy při modlitbě nebo proroctví nemají rozpouštět vlasy, má smysl pouze tehdy, jestliže se zde jednalo o nějakou bohoslužbu. Znamenalo by to, že žena v prvotní církvi tedy směla při bohoslužbách mluvit (srov. 1 K 11,3-16; 14,33b-36; příloha C a D)?

P. B.:

Ano, to je správný závěr. Zároveň si musíme uvědomit, že nějaké význačné slovo se stane jednoznačným teprve díky souvislosti. Jestliže se všemu možnému říká „shromáždění“, musí rozhodnout zasazení do situace („Sitz im Leben“), o který druh shromáždění v konkrétním případě vždy jde. Na našem místě se slovo ekklesia vyskytuje dvakrát krátce za sebou a je jasné, že Pavel zde toto slovo používá ve dvou různých odstínech (viz příloha D).

S. M.:

Je to tedy potom tak, že Pavel na našem místě nechce říci, že ženy „v obci“ nebo vůbec v církvi mají mlčet? Pouze zde říká, že v poradních shromážděních se nesmějí aktivně účastnit porad a rozhodování. Něco takového by přeci bylo neobvyklé nejen u Židů, nýbrž i v politickém grémiu Řeků - v jejich „shromáždění lidu“. Pavel tedy rozlišuje: V modlitebním shromáždění „ano“, v rozhodovacím poradním shromáždění „ne“.

P. B.:

A neodůvodňuje to Božím přikázáním, nýbrž křesťanský řádem obce, jenž byl ze své strany formován židovskou tradicí a pravidly římsko-helénistické společnosti. „Nehodí se to a působí to nevhodně.“ Takové bylo cítění doby, do které byl zasazen i Pavel.

S. M.:

Toto odůvodnění pomocí „mravů a slušnosti“ by pro nás přeci mohlo být šancí pro další uvažování. Jestliže se změní společenské normy, je pak také za vhodné a přiměřené považováno něco jiného. Dnes by přeci snad Pavel řekl: I žena má mluvit! Neplyne to z téhož principu založeném na tom, co je společensky dané, ze kterého Pavel tehdy odůvodňoval mlčení?

P. B.:

Ano, a tento závěr nás ušetří toho, že bychom museli z farních rad propustit všechny ženy. Je ovšem paradoxní, že dnes se lehceji akceptuje to, když žena řídí nějaké grémium, než když něco řekne při bohoslužbě, zatímco v Korintě tomu bylo naopak. Avšak skutečnost, že - na rozdíl od Řeků - byly ženy přítomné při poradních shromážděních a že - na rozdíl od Židů - mohly aktivně spoluutvářet bohoslužbu, ukazuje tak jako tak tendenci pozvednout postavení ženy v tehdejší prostředí. Podobné náznaky nacházíme také již u Ježíše.

S. M.:

Dobře. Avšak i když Pavlovi nešlo o to, aby vytyčoval nějaké společensko-politické programy (podobně jako se ani Ježíš přece nenechal prohlásit králem), mohl přece změnit postavení ženy *uvnitř církve*. Neříká sám v Ga 3,28: „Není už rozdíl mezi Židem a Řekem, otrokem a svobodným, mužem a ženou“? Jestliže bychom to domysleli důsledně do konce, museli bychom přece dojít k stejnému postavení muže a ženy v církvi.

P. B.:

Zde bychom však správněji měli překládat: „Zde *nemá význam* to, co je mužské, ani to, co je ženské“, a to znamená: Pro bytí v Kristu to nepřináší žádnou výhodu ani nevýhodu, obojí je tak říkajíc stejně nedůležité. Pavel tam neříká nic o vzájemném vztahu, třeba že by muž a žena byli „stejní“, nýbrž mluví zde o tom, že my všichni jsme jako „Kristus“ dědici. Jisté rozdíly trvají samozřejmě i nadále, stejně jako mezi Židy a Helény.

A nakonec, s naší tematikou je to jako se zprávou o stvoření. Zde jsme si v průběhu času uvědomili, že Písmo nám nechce podávat nějaké přírodovědecké informace, nýbrž chce nám zprostředkovat poselství spásy (zde: že vše stvořil *Bůh*), a to výrazovými prostředky a pomocí představ určité doby. Tím však nám není tehdejší obraz o světě předkládán jako obsah zjevení a my jej tak ani nechápeme. A tak to platí i v našem případě: Společenský řád určité doby je materiálem, ve kterém Pavel, aniž by to nějak vědomě reflektoval, uskutečňuje určité mravní soudy vztažené ke konkrétní situaci. Za těchto okolností je právě toto to správné. Tím ovšem není patriarchální společenské uspořádání chápáno jako nezměnitelné - podobně jako Bohem ustanovené Izraelské království není ani v nejmenším nějakou jedinečnou platnou formou státního uspořádání. Uspořádání těchto oblastí je tedy konsekvencí, která musí být z evangelia vždy ve svou dobu znovu a znovu domyšlena. To přenechává Pán dějin zákonům lidského vývoje. Tím východiskem v evangeliu uskutečněné proměny však je odpuštění hříchů skrze přijetí do Ježíšovy smrti a zmrtvýchvstání.

S. M.:

Pak bychom směli mnohé věci promyslet zcela nově. Já teď prostě zkusím snít. Žena v církvi, být matkou, přinášet na svět Krista - co to vlastně znamená? Myslím si, že Kristus chce svoji podobu ve světě přijmout mnoha způsoby. Někdy mám dojem, jako by nám ženám byla příliš rychle vykazována pouze oblast výchovy nebo charity. Ať už jsou tyto oblasti jakkoli důležité: Není ono mateřské zprostředkování života v těle Kristově něčím, co tyto oblasti ještě přesahuje? Vždyť už v našem prvním rozhovoru jsme viděli, že žena - jako Maria - je zvláštním způsobem povolána v církvi probouzet duchovní život, vést lidi ke Kristu a milujícím, trpělivým a mateřským způsobem pomáhat k životu Kristově podobě, kterou v sobě nosí každý člověk. Kdo takovému duchovní porodní procesy jednou prožil nebo doprovázel, ten ví, co je to za podivuhodný úkol, a také si je vědom toho, kolik trpělivosti a vytrvalosti je zde třeba. Někdy si myslím, že právě toto je zcela zvláštním darem právě nás žen: láskou vtahovat člověka do života - láskou povolávat k životu Krista v něm.

P. B.:

A jak by to vypadalo prakticky?

S. M.:

Nemohla bych o tom mluvit, kdybych sama neudělala podobné zkušenosti - v mém vlastním řeholním společenství a v duchovních hnutích dnešní doby, v nichž přece ženy často hrají důležitou roli: zkušenosti společné duchovní péče, kde se žena a muž plodně doplňují; zkušenosti žen, jež přijaly úkol vést shromáždění, i shromáždění mužů a dokonce i kněží, a pak se tohoto úkolu zhostily právě oním specificky ženským, ne-mužským způsobem; zkušenosti z bohoslužeb a duchovních shromáždění, kde je cítit, že je zde možný jakýsi nový způsob komunikace, jestliže zde mohou ženy přispívat svými dary k společnému utváření setkání. Dokonce mám dojem, že pak najednou i kněžská služba opět silněji a profilovaněji nese své ovoce. Pro mnohé ženy je to snad hudba budoucnosti. Víím také, že je to hořké, jestliže naše dary nenajdou žádný prostor k rozvoji a dalšímu utváření, jestliže je naše ženská citlivost právě pro dimenzi vzájemnosti v církvi stále znovu ignorována nebo zraňována. A také jsem si, jako malá Terežka, někdy pomyslela: „V nebi budou malí velkými.“ Avšak právě tak v naší církvi existují i znamení naděje, která právě my ženy nesmíme přehlížet. Pro mě se to vše vyhrocuje v úvaze: Jestliže souhlasí, jak to stále znovu zdůrazňoval papež Pavel VI. a dnes i Jan Pavel II., že naše století je stoletím, které je zvláštním způsobem poznamenáno Duchem svatým, pak to dříve nebo později musí mít vliv i na naše chápání vedení a struktury. Pak musíme odkrýt onu dimenzi, která je přeci doplněním té petrínské strany, jež je u nás velmi ostře vyhraněna. Já bych to nazvala charismatickou nebo mariánskou dimenzí církve.

P. B.:

Ano, skrze charisma je všeobecně otevřena možnost, že laici mohou do církve vnášet svůj Bohem darovaný díl. Myslím si, že zde jsme teprve na začátku. A protože je dnes ženě i ve společnosti otevřen přístup k novým možnostem působení, je třeba očekávat, že Bůh bude mnohé ženy povolávat a uschopňovat, snad i k novým formám

ženské „služby“ v církvi, takže se budou vpravdě partnerským způsobem podílet na ztvárnění a vedení církve - ještě zcela nezávisle na otázce po svátosti svěcení.

S. M.:

A co říká Pavel ke kněžskému svěcení žen?

P. B.:

Nic, protože si tuto otázku nikdy nepoložil. Jsem přesvědčen, že v prvotní církvi žena nikdy nezastávala nějakou vedoucí funkci, i když někdy hostila místní obec „*ve svém domě*“. Jestliže v 1 Tm 2, 12 čteme: „*Učit však ženě nedovoluji, ani vykonávat autoritu nad nějakým mužem*“, není tím snad znovu potlačeno nějaké původní pavlovské osvobození ženy, nýbrž leží to na téže linii jako ono „*mlčení v poradních shromážděních*“. Protože však dnes díky možnosti volby žen do předsednictva farní rady a díky oficiálnímu vyhlášení některých žen za „učitelky církve“ nastal obrat a protože také taková „*abatyše*“ vykonává určitou autoritu, nezdá se mi možnost přenesení nějakého vedoucího úřadu na ženu vnitřně nereálná.

S. M.:

Ale u svátostného svěcení kněží k tomu ještě přistupuje skutečnost, že zde dotyčný nositel úřadu zvláštním způsobem zpřítomňuje Krista; vtělení druhé božské osoby se však jednou pro vždy uskutečnilo v muži Ježíši. Nestojí zde v pozadí hluboké teologické a antropologické zákony, před kterými musíme mít úctu?

P. B.:

Avšak protože žena v jiných svátostech, totiž ve svátosti manželství a křtu, může jednat „*in persona Christi*“, v zastoupení Kristovy osoby, muselo by být ukázáno, že to ve svátosti kněžského svěcení možné není. Povolal Ježíš jako apoštoly pouze muže, protože bral ohled na společnost své doby, nebo z toho musíme uzavírat, že ženy zásadně nejsou připuštěny ke kněžskému úřadu? Z hlediska evangelií i s z hlediska Pavlova zůstává tato otázka otevřená.

S. M.:

Jestliže tedy tuto otázku nelze na základě Písma jednoznačně zodpovědět, jak pak může církev přijít na to, co je dnes před Bohem správné?

P. B.:

Skrze proces duchovního rozlišování, na který nás právě Pavel důrazně odkazuje. Zde pak pro církev platí tytéž zákony jako pro jednotlivce (k tomu srov. N. Baumert, ROZLIŠUJ DUCHY, viz seznam literatury; pozn. překl.). Kde panuje pochmurnost, omezenost a křečovitost, protest a vzpoura, strnulost a nutnost prosadit se, tam ještě nepronikl Duch Boží. A přece může křesťanstvo jako celek důvěřovat v to, že je i v těchto záležitostech vedeno Duchem, i když se to často děje v bolestných procesech, ve kterých se Boží směr objevuje jenom krůček za krůčkem. Smíme si beze strachu klást všechny otázky - i přes všechnu naši omezenost. A Boží odpověď pak bude spočívat v „*pokoji a radosti v Duchu svatém*“, který chce nakonec v jakémsi konciliárním procesu vést k velkému souladu a nové vnitřní jednotě mezi křesťany.

TEXTOVÁ PŘÍLOHA

V této příloze jsou uvedeny nejdůležitější texty z Pavlových dopisů týkající se vztahu mezi mužem a ženou. V závorkách () jsou zařazeny pomocné poznámky k četbě, které nejsou přímo v původním textu, avšak ukazují, jaké asociace v jednotlivých slovech a frázích zaznívají. **Tučné** písmo vyjadřuje, že je nějaké slovo v originálním slovosledu zdůrazněno (akcentováno), *kurzívou* jsou označena místa, kde jsou v našem překladu věcné rozdíly vůči běžnému pojetí. Tyto odlišnosti budou zřetelnější, jestliže náš překlad porovnáme s nějakým jiným (například ekumenickým či liturgickým). Další poznámky k četbě a k porozumění textům lze najít v knihách uvedených na závěr v seznamu literatury.

Pozn. překl.: Následující biblické texty byly do češtiny překládány také na základě jednotlivých exegetických studií P. Baumerta. Jako každý jiný překlad, je i tento pracovní odrazem pochopení celkového smyslu textu a (v každém případě nedokonalou) snahou co nejpřesněji a zároveň srozumitelně zprostředkovat smysl i důrazy původního textu. Tento pracovní text zde tedy není předkládán jako jediné možné řešení textových a výkladových problémů příslušných biblických pasáží (často zde dodnes mezi exegety nepanuje žádná velká shoda v překladu a výkladu), ale jako solidně lingvisticky, exegeticky i teologicky podložený návrh k tomuto řešení. Jedním z kritérií správnosti takového řešení je (kromě osvědčení se v další exegetické diskusi) i soulad s celkem Písma, zdravou tradicí duchovního života a naším osobním vztahem k Pánu.

Kvůli správnému pochopení autorova pojetí bylo někdy nutné přidat ještě krátké úvody k textům a další vysvětlující poznámky v závorkách. Jsou-li pak tyto poznámky uvedeny: „tj.“, jde o objasňující autorův výklad určitého obratu, jsou-li v uvozovkách, jde o doslovný překlad příslušného výrazu.

Přiřazení textů k jednotlivým kapitolám této knížky:

- A) 1 K 6,12-20 (ke II. kapitole)
- B) 1 K 7,1-40 (ke II. a III. kapitole)
- C) 1 K 11,3-16 (k I. a ke IV. kapitole)
- D) 1 K 14,33b-36 (ke IV. kapitole)
- E) 1 Tm 2,8 - 3,1a (k I. a ke IV. kapitole)

PŘÍLOHA A) 1 K 6,12-20: VYKOUPENÁ SEXUALITA

Někteří muži v Korintě se sexuálně stýkají s prostitutkami, z části i s chrámovými nevěstkami, a obhajují se poukazem na to, že se přeci maso obětované modlám také může jíst (srov. 1 K 10, 23-33). Pavel svoji odpověď staví na tom, že člověk je přece i se svou tělesností údem těla vzkříšeného Krista (v. 14n), tvoří s ním - na všech rovinách, ovšem proniknutých Duchem - tak úzké a tak intenzivní společenství, jako je společenství manželské (v. 16n). Nelze tedy zároveň patřit nevěstce - „smilstvu“! Tento hřích se totiž dotýká oblasti lásky - jádra naší křesťanské existence (v. 18). Pavel zde však neříká pouze: „Tělo (tj. tvá celostná láska včetně sexuality) patří Pánu“, nýbrž také: „Pán je nasměrován k tělu (je s ním spojen, chce jím pronikat)“. Vždyť ses přece stal(a) i se svým tělem Pánovým vlastnictvím a chrámem jeho Ducha (v. 19). Proto si také od něj nechej ukázat cesty lásky, nechej jej proniknout i do své sexuality (v. 20b).

12a „Všechno je mi dovoleno“ - ale ne: „všechno prospívá“.

b „Mám právo disponovat vším“ - ale ne: „kdokoli má právo disponovat mnou“.

13a Pokrmy jsou nasměrovány k břichu a břicho k pokrmům;

b Bůh však *jistě* obojí (to i ty) učiní *neškodným* (i když ty pokrmy byly obětovány modlám).

c Tělo (tj. celý člověk včetně své sexuality) však - není nasměrováno ke styku s nevěstkou, nýbrž k Pánu,

d a Pán k tělu.

14a Bůh však, *tak jako* vzkřísil Pána,

b **skutečně vzkřísil** i nás svojí silou (svým Duchem).

15a Nevíte, že vaše těla (tj. vy ve své tělesnosti, slabosti) jsou údy

Kristovými?

b Smím nyní údy Kristovy svévolně uchopit a učinit z nich údy nevěstky?

c V žádném případě!

16a Nebo nevíte: Kdo se oddá nevěstce, je s ní jedno **tělo** („soma“; tj. tvoří s ní jednotu, společenství)?

b Je totiž řečeno (v Písmu): „Ti dva se stanou jedním **tělem** („sarx“; tj. - pro manžele - jednotou ve slabosti, pro styk s nevěstkou - jednotou v hříchu).“

17 Kdo se oproti tomu oddá Pánu, je s ním (i ve své tělesnosti a sexualitě) jeden **duch** (tj. jedno tělo - společenství - proniknuté Duchem)!

- 18a** (Proto:) Chraňte se (sexuálního) styku s nevěstkou.
- b** Každý hřích - jakého je kdy člověk schopen - je (nasměrován na věci) vně (vlastního vykoupeného) těla;
 - c** kdo se však (sexuálně) stýká s nevěstkou, hřeší proti **vlastnímu** (vykoupenému) tělu (tj. proti vlastní křesťanské existenci člověka vykoupeného i v jeho tělesně-sexuální dimenzi).
- 19a** Nebo nevíte, že vaše tělo je chrámem ve vás přebývajícího svatého Ducha,
- b** kterého máte **od Boha**,
 - c** a že **nepatříte sami sobě?**
- 20a** Byli jste totiž **vykoupeni výkupným** (krví Kristovou)!
- b** Nechte tedy **zářit** Boha ve svém těle (v celé své bytosti včetně její tělesně-sexuální dimenze).

PŘÍLOHA B) 1 K 7,1-40: K OTÁZKÁM O ZDRŽENLIVOSTI

Rekonstrukce dopisu starších korintské obce, na který Pavel odpovídá v 1 K 7. Z této Pavlovy odpovědi je možné usuzovat, že otázky zasláné Pavlovi z Korinta zněly asi následovně:

Shromáždění (starších) Korintské obce zdraví Pavla, milovaného bratra v Pánu a apoštola Ježíše Krista.

Po tom, cos od nás odešel, se na našich shromážděních a při osobních rozhovorech stále znovu objevovala otázka, jak se mají zařídit a chovat ti, kteří v sobě pociťují přání z lásky k Pánu se zřici manželského společenství.

Jsou zde především někteří ženatí muži, kteří říkají, že od té doby, co přijali Ducha, jejich pohlavní touha velmi ustoupila do pozadí; pociťují v sobě přání zůstat zdrženliví a tělesný kontakt se svou ženou někdy pociťují jako zátěž. Na druhé straně si některé ženy stěžovaly, že je jejich manžel zanedbává. Co jim máme říci? Je správné, když se manželé takto straní svých žen?

(Odpověď: 7,1-5)

Jiní, kteří nežijí v manželství, nám říkají: „Když Pavel žije bez manželství, je to pak určitě něco dobrého a my chceme žít podobně.“ Ty přece znáš X. a Y. Jejich rodiny a lidé ve městě to nechápou a vyskytují se řeči: „Co je to za novou módu?“ apod. Obec je názorově rozdělena. Co bys nám k tomu mohl říci? My sice víme, že ty sám takto žiješ, ale je to pro každého? Některé mladé vdovy se nyní již nechtějí znovu vdávat a my si nejsme jisti, zda je to takto možné a zda je to v pořádku. Avšak ony se také odvolávají na tebe.

(Odpověď: 7,6-9)

Dále jsou v obci manželské páry, kde jednotliví partneři jdou tak daleko, že by nejraději chtěli toho druhého propustit (a paní Z. to již také udělala). Říkají: „My už nepotřebujeme manželské soužití a chtěli bychom rádi - tak jako někteří apoštolové a jejich spolupracovníci - žít sami pro sebe ve společenství s Pánem.“ Soužití se svými partnery pociťují skoro jako nějaké břemeno. Dříve byli zvyklí na to, že je možné z vážných důvodů manželství rozloučit rozvodem; a toto vše jim nyní připadá jako přiměřený důvod.

(Odpověď: 7,10-11)

A u některých, kteří žijí v manželství s nevěřícím partnerem, k tomu ještě přistupuje, že nás upozorňují na to, jak nebezpečným by se přece takové manželství mohlo stát, protože jejich partner prý je „nečistý“. Co máme říci těmto lidem?

(Odpověď: 7,12-16)

Osoby a okolnosti jsou tak různorodé! Lze dát každému stejnou odpověď?

(Zda i toto bylo v dopise naznačeno, není jisté. Pavel se však tímto směrem v každém případě zaměřuje.)

(Centrum odpovědi: 7,17-24)

Zvláštní starost nám konečně dělají někteří zasnoubení, kteří najednou dostali nápad, že se neožení. Jak se tito mladí muži mají chovat vůči své nevěstě? Mají zasnoubení zrušit? Někteří to již učinili a jsou teď vystaveni tvrdým výčitkám ze strany rodiny, že nechali nevěstu na ocet. Otázka však je, jestli tomuto nátlaku odolají? Jiní říkají, že by chtěli zůstat trvale zasnoubení, aniž by se oženili. To naráží částečně u otců a rodin, ale i u shromáždění obce na tvrdý mocný odpor. Také se v této souvislosti hodně mluvilo o jednom páru (M. a N.), který takto začal žít a pak se přesto vzali. Ale toho muže nyní trochu trápí svědomí. - Někteří mladí muži sice říkají, že o tomto přání s tebou již tehdy mluvili a ty žes je v tom povzbudil. Jiní toto přání nyní předkládají nám. Myslíš si skutečně, že je to takto možné a že je to správné? City v naší obci jsou kvůli tomu trochu rozbouřeny a nějaké objasňující slovo od Tebe by nám moc pomohlo, jak dál.

(Odpověď: 7,25-40)

Měj se dobře! Ať ti Pán žehná, bratře.

Pavlova odpověď: K otázkám o zdrženlivosti (1 K 7,1-40)

I. Ochrana manželství před náboženským rigorismem (1 K 7,1-16)

Zdrženlivost uvnitř stávajícího manželství? (1 K 7,1-5)

1a Pokud jde o to, co jste psali,

b *sluší to* muži (manželovi), když se ke své ženě (někdy) nepřibližuje („nedotýká se jí“) (tj. když s ní někdy - např. je-li unavená apod. - nemá manželský styk);

2a avšak kvůli nebezpečí nelegitimních pohlavních styků má každý (manžel) *mít se svou ženou (manželské) společenství* (manželský styk)

b a každá (manželka) má *mít se svým mužem (manželské) společenství* (styk).

3a Vůči své ženě má muž plnit to, k čemu se zavázal,

b právě tak však i žena vůči svému muži.

4a Žena nemá své tělo (svoji sexualitu) pro sebe, nýbrž pro svého muže;

b právě tak však i muž nemá své tělo pro sebe, nýbrž pro svoji ženu.

5a Nezkracujte se vzájemně, jedině *snad, kdyby to* vaše vzájemné odřeknutí se *pak bylo v souladu* („symfonii“), *vždy podle situace*,

b abyste byli volní pro modlitbu;

c a znovu se spolu stýkejte,

d aby vás třeba Satan *v důsledku vašeho odřikání se neuvedl do pokušení*.

Život bez manželství u svobodných a vdov (1 K 7,6-9)

6 To následující říkám naopak ve smyslu *souhlasu*, ne ve smyslu nějakého pokynu;

7a *jsem samozřejmě srozuměn* s tím (nemám nic proti tomu), aby všichni lidé byli jako já,

b *ale* každý má *nějaký vlastní* (zdarma daný) dar od **Boha**,

c jeden tak, druhý tak (jinak).

8a Říkám *tedy* neženatým (tj. starým mládencům a vdovcům) a vdovám:

b Je *pro ně* dobré (výhodné, vhodné), když zůstanou tak jako já (tj. svobodní);

9a jestliže se však nemají v rukou (tj. nemohou-li tak žít v určité lehkosti a radosti, nemohou-li svoje touhy ve svobodě vzít a vložit je zpět do Boží lásky), mají uzavřít manželství.

b *Vhodnější* („silnější“, výhodnější) je *totiž* uzavřít manželství, než se trápit („hořet“; tj. stát se ve svém násilném odřikání se křečovitým a nechat se spalovat žádostmi, jež jsou tímto odřikáním ještě více živeny a probouzeny).

Spor mezi manželstvím a náklonností žít sám (7,10-11)

10a Těm, kteří žijí v manželství, *však* dávám příkaz - ne já, nýbrž Pán -,

b aby se žena od muže (*navždy*) *neodlučovala* (neodcházela z manželství)

11a - jestliže se však od něj skutečně *odloučila*, *má* zůstat neprovdaná nebo se s mužem opět spojit (smířit; pokud je ovšem ještě volný) -

b a aby muž svoji ženu *neposílal pryč*.

Pavlovské „privilegium lásky“ ve smíšených manželstvích (7,12-16)

12a Těm ostatním *však* říkám já, ne Pán:

- b** Jestliže má nějaký bratr nevěřící ženu a ona *spolu* s ním (i ze své strany) *považuje za dobré* žít s ním společně,
c nemá ji *posílat pryč*;
- 13a** a jestliže má nějaká žena nevěřícího muže a on *spolu* s ní (i ze své strany) *považuje za dobré* žít s ní společně,
b nemá toho muže posílat pryč.
- 14a** **Posvěcen** je totiž ten nevěřící muž *pro* onu ženu (v očích oné ženy),
b a **posvěcena** je ta nevěřící žena *pro* onoho bratra (v očích onoho bratra),
c *neboť* (jak je všeobecně známo) vaše novorozené děti *přece* pro vás byly (když jste ještě byli pohany) nečisté,
d *nyňi však* (když jste vykoupení) *jsou* pro vás svaté.
- 15a** Jestliže se ovšem pokouší oddělit onen nevěřící (partner), má *být odloučen*;
b onen bratr nebo ona sestra není *za tohoto stavu (mojí radou nerozlučovat se)* nějak otrocky vázán(a).
c **Bůh nás však** povolal v pokoji (ke společenství);
- 16a** *snad*, ženo, *zachrániš* toho muže (tj. přivedeš ho k „zachránci“, Kristu, zůstaneš-li s ním),
b nebo *snad*, muži, *zachrániš* onu ženu (zůstaneš-li s ní).

II. Osobní povolání jako měřítko (7,17-24; věcný střed 7. kap.)

Centrální zásada poprvé (v. 17a)

- 17a** *Přece* (však; tj. protiklad k předchozímu) **každý** (tím způsobem), jak mu přidělil Pán, každý, jak jej *povolal Bůh*, tak (tím způsobem) má utvářet svůj život („putovat“).

První příklad - obřízka (v. 17b-19)

- 17b** *A tak* (jak to odpovídá uvedenému principu; tomu odpovídající; částice ukazující na důsledky řečeného) to uspořádávám ve všech obcích:(!)
- 18a** byl-li (např.) někdo povolán jako obřezaný, nemá *to rušit* („přetahovat“);
b je-li někdo povolán v neobřezanosti, nemá se nechávat obřezat.
- 19a** Obřízka *je nic* i neobřezanost *je nic*,
b nýbrž následování příkazů (impulsů, volání) **Božích** (je něco, je vše).

Centrální zásada podruhé (v. 20)

- 20a** **Každý** v tom **volání** (Božím!), *jímž byl (kdo) povolán*,
b v **tom** má zůstat (setrávat, podle toho se orientovat a utvářet svůj život).

Druhý příklad - otroctví (v. 21-23)

21a Byl-li jsi (také např.) povolán jako otrok, netrap se tím (tj. nezabývej se tím příliš, nekruž stále kolem toho, jako by na tom závisela tvá spása; ještě by ses tak navíc stal otrokem sama sebe!);

b *prece* (však), jestliže se (skutečně) můžeš stát svobodným, *spíše toho využij* (tj. máš-li tu možnost - např. vykoupit se apod. -, jsi toho schopen a zvládneš to žít svobodně, spíše této možnosti využij).

22a V Pánu *povoláný otrok* je totiž (21b; 21a) **propuštěncem Páně!**

b - Podobně je *svobodný* povoláný **otrokem Kristovým** - (Ga 3,28; Ř 12,13).

23a Byli jste výkupným (skrže Krista) vykoupeni (pro Boha);

b nestaňte se otroky lidí! (podpora pro 21b, druhotně také odůvodnění pro 21a - oblast nitra; přeneseně platí pro všechny, i svobodné)

Centrální zásada potřetí (v. 24)

24 Každý, *čím* kdo byl povolán, bratři, v tom (tj. v Božím volání, ne v okolnostech) má zůstat **u Boha** (v tom má u Boha prodlévat, setrvávat, orientovat se).

III. K životu bez manželství u zasnoubených (7,25-40)

Úvod a hlavní zásada ke zvlášť sporné otázce (7,25-27)

25a O „*pannách*“ (tj. nevěstách) pak nemám po ruce nějaký **příkaz** Páně,

b avšak předkládám vám své **mínění**, protože jsem od Pána zakusil milosrdenství, abych byl hoden důvěry.

26 Domnívám se tedy, že následující je *vzhledem k nastalé* (tj. přítomné) nouzi *správné* - protože je to dobré (sluší se to) pro *muže* -, *pokud to tak je* (tj. pokud se to s těmi lidmi má tak, jak píšete):

27a Jsi-li (*snubní smlouvou*) vázán na nějakou ženu, nesnaž se sám od sebe o odloučení;

b *odloučil-li* ses od nějaké ženy (na kterou jsi byl vázán *snubní smlouvou*), žádnou ženu nehledej.

Hranice zásady z verše 27 - co když se přesto ožení (7,28-34)

28a Jestliže se však (přesto) *skutečně* oženíš, *nemusí to být hřích* (neříkám, že jsi tím zhřešil; tj. samo o sobě to není hříšné),

b a *také ta* panna (tj. nevěsta), jestliže se vdá, *nemusí to být hřích* (neříkám, že tím zhřešila; tj. není to samo o sobě hříšné);

c avšak takoví lidé zakusí tíseň těla (tj. musí počítat se zátěží „světa“, která na ně navíc - v protikladu k jejich předchozímu svobodnému stavu jako takovému - dolehne).

d *A tak* s vámi chci jednat *ohleduplně* (šetrně);

- 29a** *v tomto smyslu*) (tj. abych vám jemně pomohl připravit se na novou situaci, vidět jí v celé realitě a abych vám ukázal, že i tam lze žít plně s Pánem) *tedy říkám*, bratři:
- b** *příležitost* („kairos“, krizová situace) *na sebe nenechá dlouho čekat*;
- c** v důsledku toho *by* (takoví lidé) *měli, když mají (sexuální) společenství se ženami, toto společenství v jistém smyslu nemít* (tj. měli by zároveň stále zůstat v onom ještě hlubším společenství s Kristem, které objevili, když ještě byli svobodní),
- 30a** *když* pláče, (měli by) *v jistém smyslu* neplakat,
- b** *když* se radují, (měli by) *se v jistém smyslu* neradovat,
- c** *když jsou činní na trhu*, (měli by) *se zde v jistém smyslu nezabývat*
- 31a** *a když* užívají tento svět, (měli by) jej *v jistém smyslu ne (plně) pro sebe vy-užívat* (vykořisťovat; tj. nic stvořeného nemají stavět před svůj vztah ke Kristu, všechny vztahy mají nechat Kristem proniknout).
- b** *Chování* tohoto světa totiž *uvěznuje* (spoutává);
- 32a** já vás však **rád vidím** bez starostí („a-mer-imnús“).
- b** Neženatý (tj. svobodný jako takový) *se zabývá* („mer-imna“; tj. smí se zabývat) *přáními* Pána, totiž jak by se líbil Pánu;
- 33** *pokud se však oženil* (tj. ženatý jako takový), *zabývá se* („mer-imna“; tj. musí se zabývat) *zájmy světa*, (totiž v našem případě zde:) *jak by se líbil své ženě* -
- 34a** *a je rozptýlen* („roz-zabýván“ - „me-mer-istai“; tj. jeho pozornost je rozdělena mezi mnohé věci světa - ne tedy že je rozpolcen mezi ženu a Boha! - i zde však může a má patřit celým, nerozděleným srdcem Pánu, a to na základě vv. 29-31: „v jistém smyslu ne“!).
- b** *A* neprovdaná žena (jako taková) stejně jako panna (tj. snoubenka nežijící v manželství) *se zabývá* („me-rimna“; tj. smí se zabývat) *přáními* Pána,
- c** totiž být svatá tělem i duchem (tj. celou bytostí);
- d** *pokud se však vdala* (tj. vdaná jako taková), *zabývá se* („mer-imna“; tj. musí se zabývat) *zájmy světa*, (totiž zde:) *jak by se líbila svému muži* (a je rozptýlena).

Hlubší vysvětlení zásady z verše 27 - chtějí-li zůstat svobodní (7,35-40)

- 35a** (Také) to (*následující*) však říkám se zaměřením na váš *vlastní* prospěch,
- b** ne abych vás tím spoutal,
- c** nýbrž s ohledem *na to, co je příhodným* (vkusným, šikovným, výhodným) *způsobem života a v čem bez větší námahy můžete dobře*

setrávat ve společenství s Pánem (tj. lehčeji mu patřit celým srdcem - ať už v manželství nebo bez manželství).

36a Jestliže je *tedy* někdo *toho přesvědčení*, že se ke své *nevěště* (díky tomu, že on sám nechce vstoupit do manželství) chová *nevhodně* (nefěr),

b *pokud* je proniknuta silnou touhou po manželství

c a jestliže se patří, aby se stalo, k čemu je *ona* (*nevěsta*) nakloněna,

d má to udělat; nehřeší, mají se vzít.

37a Kdo však *je* ve svém srdci *klidný a nezviklaný* (tj. došel se svém srdci vnitřního pokoje a jistoty),

b *aniž by byl* (z vnějšíku, díky okolnostem) *vystaven nějaké nutnosti* a *spíše má, co se týče jeho přání* žít bez manželství, plnou *svobodu jednání*

c a v důsledku toho pro sebe osobně *dospěl k rozhodnutí* svoji nevěstu zachovat (nedotknoutou) (tj. neoženit se s ní),

d *jistě si tak počíná dobře*.

38a *Tedy na jedné straně* ten, kdo se ožení se svou nevěstou, *jedná vpořádku* (tj. mravně správně, i když tak nenásleduje přání srdce, ale z lásky se jej zříká),

b *na druhé straně* ten, kdo se s ní neožení, *jedná vhodněji* („silněji“, tj. pro něj výhodněji, šťastněji - protože mohl následovat volání srdce).

39a **Žena** (tj. ženská strana takového snoubeneckého svazku žijícího pak již delší dobu ve zdrženlivosti) je *vázána*, *pokud žije její muž* (tj. její snoubenec).

b Když však ten muž *jednou zemře*, má ona žena *svobodu vdát se za někoho*, koho chce (koho má ráda);

c pouze se to má stát v Pánu.

40a (Je-li, jak píšete, *volána ke svobodnému životu*) bude ovšem *blaženější* (šťastnější), jestliže *zůstane neprovdaná* - podle mého *mínění*;

b *vždyť*, domnívám se, i já mám *nějakého toho Ducha* Božího (nejen vy).

PŘÍLOHA C) 1 K 11,3-16: ZÁVOJ JAKO ZNAMENÍ PODŘÍZENOSTI?

Pavel zde jemu vlastním způsobem řeší jisté zlozvyky, jež rušily společná modlitební shromáždění v Korintě. Používá různé argumenty, mezi jiným i obraz „původ - rozvinutí (vyzařování)“ (v. 7-10). Uprostřed tohoto úryvku pak poukazuje na vzájemnou odkázanost muže (Krista) a ženy (Marie) v řádu vykoupení (srov. Ga 4,4). Z toho plyne uzdravení hříchem porušeného vztahu mezi mužem a ženou (Gn 3,16).

- 3a** *Mně však záleží na tom, abyste si byli vědomi, že hlavou každého muže je Kristus,*
b *hlavou (počátkem, původem) ženy je však muž*
c *a hlavou Krista Bůh.*
- 4a** *Jako každý muž, který se při (hlasité) modlitbě nebo prorocství zabývá svojí hlavou (svými vlasy),*
b *zneuctívá svoji hlavu (totiž Krista),*
- 5a** *tak i každá žena, která při (hlasité) modlitbě nebo prorocství (ve shromáždění) rozpouští své vlasy,*
b *zneuctívá svoji hlavu (totiž muže);*
c *neboť to je přece jedno a totéž, jako kdyby byla ostříhaná.*
- 6a** *Jestliže se totiž nějaká žena (svými vlasy) nezahaluje,*
b *pak si má ty vlasy skutečně nechat ustříhnout.*
c *Jestliže je však pro ženu potupou nechat si vlasy odstříhnout nebo zcela oholit,*
d *pak se má zahalovat (tj. pokrývat hlavu účesem).*
- 7a** *Muž sice jak známo není povinnen zahalovat si hlavu (účesem),*
b *protože je obrazem a vyzařováním Božím;*
c *žena však je vyzařováním („ozdobou“ a chloubou) muže.*
- 8a** *Vždyť muž není z ženy (vždyť mužská bytost neexistuje z ženské bytosti),*
b *nýbrž žena z muže (ženská bytost z mužské bytosti);*
- 9a** *také přece, jak známo, nebyl muž stvořen na základě ženy,*
b *nýbrž žena na základě muže.*
- 10** *Kvůli tomu je žena povinna mít moc nad svou hlavou (uchovávat ji v pořádku), (také) kvůli andělům (tj. vzhledem k jejich přítomnosti při bohoslužbě).*
- 11a** *Nicméně (není) ani žena bez muže,*
b *ani muž bez ženy v Pánu;*

- 12a** neboť jako žena (Eva, *byla vytvořena*) z muže (Adama),
b tak také muž (nový Adam, Kristus, *byl zrozen*) **skrze** ženu (novou Evu, matku Mesiáše)
c - *to celé* však (pochází) z **Boha**.
- 13** Posuďte sami! Hodí se to, aby se žena *s (náhle) rozpuštěnými vlasy* modlila (veřejně) k Bohu?
- 14a** *Ani příroda* vás neučí,
b že pro muže, jestliže si *rozpustí dlouhé vlasy*, je to *sice hanbou* (zohyděním)
- 15a** pro ženu však *naopak*, jestliže si *rozpustí dlouhé vlasy*, že je to ozdobou (ctí);
b neboť vlasy jsou (*všem!*) dány jako *pokrývka* (k ochraně hlavy).
- 16a** Jestliže se však někdo chce přít:
b **My** takovouto zvyklost nemáme a **Boží** obce právě tak ne.

PŘÍLOHA D) 1 K 14,33b-36: ŽENA AŽ MLČÍ - KDE?

V našem textu má slovo „ekklesia“ tři různé významy: „obec“ jakožto uskupení (v. 33b), „shromáždění obce“ na způsob naší farní rady (pokud by tato rada byla zároveň shromážděním mužů, v. 34a) a abstraktní „ve shromáždění“ = veřejně (v. 35c).

Křesťanské „shromáždění/ekklesia“ se podle NZ mohlo uskutečnit pěti způsoby: při bohoslužbě slova (1 K 14,26-33), lámání chleba (1 K 10,16), společném jídle - ‘agapé’ (1 K 11,20.33), vyučování - v ‘domě učení’ (srov. Sk 17,11) a při různých poradách a rozhodováních (srov. Sk 6,1-5; 15; 20,17-38). Poslední typ je oním „shromážděním“ v úzkém slova smyslu, ve kterém se hovořilo a rozhodovalo o otázkách života obce. Právě při tomto typu nebylo ani u Řeků, natož u Židů zvykem, aby zde byly přítomné i ženy (natož aby zde směly mluvit).

Pavel zde tedy pouze (jako v 1 K 11; viz příloha C) žádá, aby ženy nedělaly něco, co se všeobecně považuje za „nevhodné“. Za tím stojí zásada: Za změněných podmínek činit to, co bude pociťováno jako vhodné! Pavel by tedy podle téhož principu, podle něhož tehdy zakazoval ženám mluvit do rozhodování, dnes něco takového nejen dovolil, nýbrž by k tomu nabádal.

33b Jako ve všech obcích svatých,

34a tak mají (i u vás) ženy v (poradních a rozhodovacích) shromážděních obce mlčet,

b není jim *přeci* (na základě stávajícího pořádku) dovolováno mluvit.

c *Spíše* se mají podřizovat, jak říká i židovská *tradice* (řád obce).

35a Když se však o něčem chtějí *informovat*,

b mají se zeptat doma svých mužů (tj. manželů, bratrů, otců);

c neboť budí to přeci pohoršení, když se nějaká žena ve shromáždění (tj. *veřejně*) *chápe slova*.

36 Vyšlo snad **Boží slovo** od vás nebo přišlo jen k vám samotným?

PŘÍLOHA E) 1 Tm 2,8 - 3,1a: VYKOUPENÍ SKRZE NAROZENÍ MESIÁŠE

Verše 8-10 nechtějí dávat nějaké pokyny pro slušné oblékání žen, ale zdůrazňují aktivní vztah k Bohu - při bohoslužbách i ve všedním dnu. Opět (jako i v 1 K 11 a 1 K 14; přílohy C a D) je zde požadavek začlenit se do stávajícího společenského pořádku a zevnitř jej nechat „prokvasit“. Zákaz vyučování ze zde opět také nevztahuje na bohoslužebná shromáždění, ale na „domy vyučování“, na oficiální příležitosti veřejných katechezí apod. Znovu platí zásada: To co je považováno za vhodné, to dělejte.

Ve v. 13-14b jsou pak ženy, o kterých je řeč, typologicky zahrnuty pod ženu - Evu, což je pak protaženo i do V. 15a: Ona, Eva, má být - jakožto reprezentant svého pohlaví - spasena skrze „to“ narození dítěte (tj. Mesiáše). V. 15b a 3,1a pak už jen zmiňují podmínky ze strany člověka - důvěru a lásku. Pak lidé zakusí uskutečnění onoho slova: Kristus přišel, aby spasil svět (1,15ab; 3,1a).

8a Chci tedy,

b - aby se **muži** na každém místě modlili pozvedající čisté ruce,

c bez prudkosti a pochybností;

9a - právě tak chci, aby se **ženy** ve vznešeném postoji *zdobily jemnocitem a rozvážností,*

b ne účesy nebo zlatem, perlami nebo drahocennými oděvy,

10 nýbrž - což se sluší na ženy, které se rozhodly pro zbožnost - dobrými skutky (skrze správné jednání).

11 Žena ať v klidu ve vši podřízenosti (tj. v připravenosti přijmout své místo v současném řádu obce) **přijímá poučení;**

12a učit však ženě nedovoluji,

b ani **vykonávat autoritu** nad *nějakým* mužem,

c nýbrž žít v klidu (tj. ve svém sociálním postavení v pokoji s mužem).

13 Adam byl totiž utvořen jako první, pak Eva.

14a A Adam nebyl sveden,

b žena se však potom, co *se nechala svést, ocitla* v přestoupení;

15a měla však **přijmout spásu** skrze narození *jednoho* dítěte (totiž Mesiáše).

b Jestliže (*ženy*) *setrvají* v důvěře, lásce a posvěcení s rozvážností,

1a (pak pro ně) je **spolehlivé** to **slovo** (tj. zakusí spolehlivost onoho slova o spasení skrze Mesiáše, srov. 1,15; 2,5.15a).

LITERATURA

- BAUMERT, N.: ANTIFEMINISMUS BEI PAULUS? EINZELSTUDIEN. Echter (forschung zur bibel 68), Würzburg 1992, 484 str.
- BAUMERT, N.: EHELOSIGKEIT UND EHE IM HERRN. EINE NEUINTERPRETATION VON 1 KOR 7. Echter (forschung zur bibel 47), Würzburg 1984, 450 str.
- BAUMERT, N.: FRAU UND MANN BEI PAULUS. ÜBERWINDUNG EINES MISSVERSTÄNDNISSSES. Echter, Würzburg 1992, 448 str.
- BAUMERT, N.: GABEN DES GEISTES JESU. DAS CHARISMATISCHE IN DER KIRCHE. Styria, Graz 1986; v Pastoračním středisku sv. Vojtěcha v Praze vyšel český překlad pod názvem DARY DUCHA JEŽÍŠOVA. CHARISMATICKÁ DIMENZE CÍRKVE; k dispozici na http://www.pastorace.cz/index.php?typ=texty&sel_char=&sel_tema=7
- BAUMERT, N.: NACH DEM BILD DES SCHÖPFERS ERNEUERT. EHE UND EHELOSIGKEIT IN PAULINISCHER SICHT. Obsaženo v: Ritt H. (Hrsg.): Gottes Volk. Bibel und Liturgie in der Gemeinde 2/1991, str. 74 - 87. Podobně též v: Zentralstelle der Deutschen Bischofkonferenz, Abt. Ehe und Familie, Arbeitshilfen 60: Der Mensch, Gottes Ebenbild.
- BAUMERT, N. A J.: O ČTENÍ PÍSMÁ, Pastorační středisko, Praha 1993.
- BAUMERT, N.: PAULUS ZUR BEZIEHUNG DER GESCHLECHTER, Virtueller Leseraum, Philosophisch-Theologische Hochschule Sankt Gerogen, <http://www.st-georgen.uni-frankfurt.de/leseraum/baumert2.html>
- BAUMERT, N.: ROZLIŠUJ DUCHY - POMOC K DUCHOVNÍMU ROZLIŠOVÁNÍ PODLE IGNÁCE Z LOYOLY, Pastorační středisko, Praha 1993.
- BAUMERT, N.: TÄGLICH STERBEN UND AUFERSTEHEN. DER LITERARSINN VON 2 KOR 4,12 - 5,10. StANT 34, München 1973, 455 str.
- SBORNÍK TEXTŮ POVOLÁNÍ A VĚRNOST A SEMINÁŘ PROHLUBUJÍCÍ ŽIVOT V DUCHU SVATÉM POVOLÁNÍ A VĚRNOST. Pastorační středisko, Praha 1994.